

Píseň: S135 + **modlitba;** **Čtení:** Mk 7, 14-23

Milí přátelé,

na poslední biblické hodině jsme se věnovali oddílu o lidských tradicích. Farizeové a zákoníci z Jeruzaléma se Ježíše ptali, proč si jeho učedníci nemyjí ruce. A Ježíš jim odpověděl velmi tvrdě – nazval je pokrytci, jejich zbožnost marnou a jimi vypracované předpisy pro lid za porušující Boží přikázání.

Co člověka znesvěcuje

Po velmi negativním Ježíšově postoji přichází jeho vlastní formulace toho, co je pro člověka správné a dobré, pokud chce být svatý (= oddělený, jiný). To je velmi důležité! Kdyby Ježíš pouze negoval učení své současnosti, byl by učitelem k ničemu. Podstatou každého učení jsou formulace pozitivní: Co dělat, ne co nedělat. Jak něco dělat, ne jak to nedělat.

A Ježíš opět převrací standardní vnímání své současnosti: Člověka neznesvěcuje, co do něj vchází (myšleno v první řadě potrava), nýbrž co vychází. z něj Tedy chce-li člověk být svatým, nejde o to, co přijímá. Jde o to, co sám ze sebe vydává do světa.

Bohužel pro Ježíše je tento postoj také spíše pobuřujícím, ačkoli už je vysloven rozvážněji a smířlivěji než předchozí oddíl. Vždyť dodnes ortodoxní židé nejedí vepřové, nesmějí jíst maso s krví (Dt 12, 23), zdechlinu (Dt 14, 21), kůzle uvařené v mléku jeho matky (tamtéž). Dle Tóry také nesmějí jíst velblouda, damana, zajíce nebo vepře (Lv 11, 7). Naopak přežvýkavce s rozdělenými kopyty mohli a mohou (Lv 11, 2nn).

V Lv 11 je k nalezení celý seznam, podobně také v Dt 14. Všechna zvířata, jež jsou v Tóře zakázána požívat jsou označena za „nečistá“. I v dnešním oddílu tedy jde o stejnou podstatu jako minulý týden: O čistý/spravedlivý/svatý život před Hospodinem.

Ruší Ježíš Tóru?

Zrušil tedy Ježíš dnešními slovy Tóru, ačkoli jinde je psáno: „Nepřišel jsem Zákon zrušit, ale naplnit?“ (Mt 5, 17) Literu Zákona

(= Tóry) své současnosti zrušil. Její podstatu nikoli. Podstatou tórických příkázání je kultická čistota v protikladu ke kultické nečistotě, tedy magickým praktikám nebo jejich zvažování. Při podrobnějším čtení Lv 11 spolu s odbornou literaturou zabývající se náboženstvími starověku zjistíme, že takřka všechny zakázaná zvířata byla užívána k magickým úkonům. Zejm. létavci takřka všichni k tzv. haruspicii (= věštění z drobů, tedy vnitřností, nejčastěji jater), neboť měli blíže k nebi, a tak k božské sféře, než kteříkoli jiní tvorové. Naopak je dovoleno jíst tu „létající havěť“, která má skákavé nohy, jimiž skáče, ale nelétá (např. kobyly) – Lv 11, 22nn.

Je tedy dovoleno jíst tu „létající havěť“, která nemá blíže k božské sféře a která tak není užívána v magických rituálech. Stejně to platí o zdechlinách, s těmi se čaruje dodnes (části např. tygřích nebo žraločích těl na povzbuzení potence, dlouhověkosti nebo učinění „mocným/silným“). A stejně jako ve starověku se s nimi čaruje dodnes také např. ve výzdobě domů – kůže, vycpané hlavy i celá těla atd. Ve starověku byly tyto části těl často nošeny vůdci, válečníky nebo šamany. Proto je zakázáno jíst vše, co má čtyři nohy a chodí po tlapách – medvěd nebo lev, pohanské symboly síly i božstev.

A dočteme-li Lv 11 do konce, zjistíme, že je opět příkázáno rozbít nádoby, do nichž by toto nečisté např. spadlo. Podobně třeba i krb se musel zbourat (hořením/spálením se často uvolňovaly „magické síly“ k věštění). Kdo by se nečistého zvířete dotkl, stane se nečistým až do večera, musí si vyprat šaty atd.

Nejde tedy vůbec o zvířata samotná. Natožpak o hygienu, jak jsme o tom hovořili minulý týden. Krysa a myš jsou také zakázány jíst. Ale o hygienu nemůže jít, neboť jejich dnes vnímaná nehygieničnost je způsobena toxiny, pesticidy a jinými chemikáliemi spolu s kanalizačními systémy plnými velmi nehygienického obsahu. Tam se krysy mohou nakazit. Nic z toho však ve starověku neexistovalo.

Nezaměňujme tedy kultickou čistotu/nečistotu s hygienou! Otázka hygieny neexistuje do 19. století. A už vůbec nehovořme o

„duševní hygieně“, protože původně znamenalo slovo hygiena „obor zabývající se všemi faktory ovlivňující tělesné zdraví i *duševní pohodu* člověka“.

Poprvé se toto slovo objevuje kolem roku 1677 ve Francii (hygiene) z polatinštěného řeckého slova υγιεινή τεχνη (= hygiené techné = umění zdraví). Hygiena tedy není synonymem pro čistotu, ale pro zdraví. Že pro laika dnes hygiena znamená absenci viditelné špíny je i pro současné vědní obory bludné – mikroby lidské oko nevidí¹.

Ježíš tedy ve svém převrácení zásady kultické nečistoty pouze zdůrazňuje její podstatu tak, jak vyžaduje jeho současnost. V palestinské oblasti Ježíšovy doby už jsou cizí kultury menšinovou záležitostí. Už není třeba automaticky předpokládat styk s nimi a touhu po nich (na rozdíl od r. cca 1000 př. Kr. kdy už byly tyto příkazy určitě známy) – a v reakci na tento oprávněný předpoklad zakázat jakýkoli kontakt s „potenciálně magicky zneužitelnými předměty“. Zejm. pak jejich konzumaci. Už je potřeba posunout svatý lid dál – nebo spíše vrátit k duchu Zákona.

Pokud tedy je podstatou předpisů Zákona vymezení se proti magicko-kultickým praktikám, pak šlo zejm. o změnu v postoji člověka. Aby přestal přemýšlet jako malé dítě, které si ještě kolem osmého roku myslí, že jeho myšlenka „vytáhne“ to chtěné auto zpoza rohu (tzv. „magicko-fenomenální období“) – a mnoho lidí toto stádium nikdy úplně neopustí². Tedy aby člověk opustil tento dětský způsob uchopování světa a stal se dospělým – Hospodinovým partnerem.

Ježíš tedy Tóru neruší. Opět pouze naplňuje jejího ducha, kterým je: Nesnaž se o magické praktiky, ty tě znečišťují, pokrývují a podporují tě v manipulaci s druhými lidmi a Bohem. To je vždycky špatně. Proto se jim naprosto vyhýbej!

¹ Navíc základní zásadou hygieny je mytí rukou – o tom v SZ nenalezneme jediné slovo. Buď se myje celý kulticky nečistý člověk/předmět a nebo si pere šaty.

² Někteří takto uchopují dokonce modlitbu – mezi křesťany, muslimy i židy. O to častěji pak mezi pohany.

Tato touha totiž vychází z nitra člověka. Je to naše touha manipulovat, ovládat a kontrolovat vše od počasí přes ekonomiku po druhé lidi, pohyb vesmírných těles, „štěstí“ nebo Boha. „Magie“ není vlastnost předmětů stvořeného světa. Je to vlastnost jim vnucená lidským nitrem. Proto nás znečišťuje to, co z nás vychází. Ne co do nás vchází. To nejen, že jde do břicha a do hnoje (dosl. do latríny = ř. αφεδρων), a tak v nás nezůstane, ale navíc je součástí Bohem stvořeného světa, který „je dobrý“ (7x v Gn 1!).

Ale člověk ve své svobodě chce určovat co je dobré a co zlé. A tak zneužívat vše kolem sebe i uvnitř sebe ke svému prospěchu. To přesně je magie a manipulace. A přesně to také Bible, a tak křesťanství, židovství i islám vždy odmítaly. Ačkoli i křesťanství v tomto ohledu mnohokrát během dějin selhalo.

Učedníci nechápou

Ani učedníci však nechápali, bez vysvětlení. To při troše pokory chápeme – jak zhuštěný exkurz jsem musel já před chvílí provést, abychom my mohli alespoň trochu chápat! Pro učedníky to sice byly samozřejmě znalosti, jenže také bylo naprosto nepředstavitelné odmítnout právě o stravovací předpisy.

Ve své odpovědi učedníkům Ježíš ukazuje, jak prostá jsou jeho slova. Stačí se na ně podívat z odstupu a trochu přemýšlet: Jak bych mohl být znečištěn něčím, co sním? To přece přijde do žaludku, a pak se toho zbavím na latríně. Vždyť i kdyby mě to kulticky znečistilo, koncem dne budu opět čistý... Podstata problému kultické nečistoty tedy musí ležet jinde, když se jí Hospodin i farizeové a zákoníci zabývají tak rozsáhle a celá staletí.

Už tento myšlenkový proces je náročný dodnes. A udělat pak poslední krok, totiž položit si otázku: „A není ten problém náhodou ve mně?“ To děláme neradi. Však nás také lidsky-pohanská kultura od pravěku učí, že takové otázky si nemáme klást!

Ale Písmo a náboženství učí, že právě tuto otázku si klást máme. Ne druhým, těm ji klademe snadno. Sobě samým. Když mi

něco vadí, něco se nedaří, něco je strašně špatně – není to, nááááhodou, moje vina? Nebo *také* moje vina?

Ježíš rovnou odpoví: No jistěže! Kde myslíte, že se ve světě vzaly zlé myšlenky, smilství, loupeže, vraždy, cizoložství, chamtivost, zlovolnost, lest, bezuzdnost, závistivé pohledy, urážky, rouhání, nadutost a opovážlivost³ (v. 21-22)? Je to snad z Boha? Je to ze zvířat? Je to z moře nebo stromů nebo kamení? Ne, to je z vás, z lidí. To vše je ve světě z nás. Ani nadutost, ani opovážlivost, ani zlé myšlenky ani chamtivost nebo cizoložství není ze světa mimo člověka. Je ze světa uvnitř nás. Z naší duše, srdcí, z nervové soustavy – vyberte si symbol centra člověka dle své libosti.

Porozumějme Ježíšovi

Samozřejmě nemůžeme tento seznam přijímat jako kompletní výčet – to dává evangelista najevo hned prvním uvedeným „znesvěcovadlem“, kterým jsou „zlé myšlenky“. Přesto se najdou mezi křesťany takoví, kteří vezmou tento seznam a spokojí se s tím, že vyjmenovanému se vyhýbají. Že to je naduté nebo opovážlivé je snad nápadné. Že to je přesně postoj, proti kterému vystupoval Ježíš, to už asi dobře víme.

Hněv přece také znesvěcuje, zejm. když není spravedlivý. Lži člověka znesvěcují a velmi škodí, ne jen lsti atd.

Ježíš tedy drží základní linii Tóry: Svět je dobrý, protože tak ho Bůh stvořil. Je to člověk, kdo ho neustále zaplavuje hříchem, rituální nečistotou, škodlivinami a špatným ovocem. Zhuštěně řečeno: Zlem. A tak, a to je podstata hříchu, znečišťuje, pokrýváje a narušuje sebe. Činí sám sebe zlým.

Problém hříchu není v první řadě to, že škodí druhým. To nejhorší na hříchu je, že si jím v první řadě a nejvíc škodí ten, kdo ho uskutečnil. Tedy vrah sám sobě, ne tomu zabitému (Boží království!). Cizoložník sám sobě, ne svému partnerovi/partnerce. Ačkoli opět dnešní, naduté, uvažování má za hřích jen to, co škodí druhým. Já si mohu ve svém soukromí dělat co chci, bez následků,

³ Všimněme si, že právě dvě poslední jsou základem těch ostatních – a jsou také nejčastěji nekročené!

aniž by mě to mohlo negativně ovlivnit a aniž by to mohl kdokoli posuzovat – včetně Boha. Hřích a nadutost *par excellence*⁴.

Tomáš Halík řekl, že „zdravá víra se pozná podle vnitřní svobody, moudrosti a humoru“. Moudrosti a humoru rozumíme. Vnitřní svoboda pak znamená svobodu od sebe. Od svých chtění, nadutosti, že „mé soukromí nemá nikdo právo soudit“ atd. Právě tam mířil Ježíš i celý SZ – aby člověk nebyl svobodný jen vnějšně (právo na vzdělání, život atd.), nýbrž v první řadě vnitřně (srv. Desatero!).

Neboli to, co člověka znesvěcuje, ho znesvobodňuje. A v důsledku také znesvěcuje znesvobodňuje svět kolem nás – chamtivost, vražda, zlé myšlenky, opovážlivost, nadutost atd. A člověk má být svobodný v první řadě vnitřně, od sebe. Vnitřní svobodu nelze sebrat změnou politického režimu nebo přestěhováním, na rozdíl od svobody vnější.

A právě o vnitřní svobodu, což je také jiný název pro kultickou čistotu, jde Hospodinu. A tak Písmu svatému. A tak náboženstvím obecně! Být vnitřně svobodný znamená být velmi oddělený – tedy svatý. Dnes stejně jako ve středověku.

Závěr

Odmítejme tedy myšlenku současné západní kultury, že do mého soukromí nikomu nic není. Právě Hospodin právě k našemu soukromí přihlíží nejprve. A i my přece víme, že jak se chovám v soukromí, tak se chovám i na veřejnosti. Ne obráceně!

Hřích, znesvěcení, kultická nečistota – to vše vychází ze mě, z nás. Z lidských bytostí, které zneužívají dobře stvořený dobrý svět. Problémy, které řešíme, jsou v drtivé většině právě ovoce našeho nitra nebo ovocem nitra našich předků. Nejsou Hospodinovým působením. Nejsou nevyhnutelné (= jsou vyhnutelné!)

Kdo tedy chce být svatý, nechť ze sebe vydává svaté. A netrápí se tím, co do sebe vpíjí – neboť to ho opět opustí, je-li on sám svatý. Tedy posvěcovaný od Hospodina.

⁴ „Nejvyšší kvality“

To je to náročné. Ne odmítat „nečisté“. Ale vydávat čisté, svaté, dobré, Boží. Tak Ježíš také v protikladu k nejrůznějším hnutím „dětí světla“, která se už od starověku oddělovala od ostatních, aby žila „svatě“ a „dobře“. Což už ze své podstaty narušily útekem pryč od zbytku světa. Podobně dnes letniční hnutí a společenství s výraznými sektářskými prvky.

Svatý je, kdo vydává svaté!

Rozhovor, píseň: S136 + MP